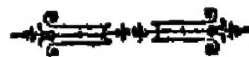

ૐ

ભક્તિ માર્ગ

યાને

અસરકારક બંદગી

લેખક અને પ્રકાશક.

ધનજીશાહ. મે. ખ. હાથીપીનાંવાળા.

૬૦ ગાંધીપુરા—સુરત.

સુરત ખપાડીઆ ચક્રલાપર આવેલા “સમાચાર” પ્રીન્ટીંગ
પ્રેસમાં બળવંતરાય રતનજી દેસાઈએ મેસર્સ વિદ્યાર્થી
એન્ડ કું. તરફથી છાપ્યું.

બ. સ. ૧૯૨૪

તાવને માટે અકસીર

દલાલનું.

એગ્યુમીક્ષયર

વાપરવા ખાસ ભલામણ છે

જે દરેક જાતના તાવ જેવા કે મેન્નેરીયા, એન્ક્યુ-
એન્ઝા, તાઢીઆ ન્યુમોઆને એકદમ ઉતારી
દરદીને આરામ આપે છે.

મલવાનું ઠેકાણું.

મુરત શહેર અને જીલ્લામાં જુના અને જાણીતા

દલાલ પ્રધર્સ

અંગ્રેજ દવા, સેન્ટ, સાબુ, કોલન વોટર
વગેરે તાજા તેમજ સસ્તા વેચનાર

ડૉ. ખરાનપુરી ભાગળ-મુરત.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૬૬૨૧૫ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ભક્તિ માર્ગ

વિષય પ : ૪૩૪૬

ભક્તિ માર્ગ

અને

અસરકારક બંદગી

લેખક અને પ્રકાશક.

ધનજીસાહ. મે. ખ. હાથીખાનાંવાળા.

૧૦ ગાંધીપુરા—મુસ્ત.

ઇ. સ. ૧૯૨૪

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૧૨૧૫

શુદ્ધિપત્ર.

પાનું	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૧	૧	અલાકિક	અલોકિક
૧૩	૧૭	કરતારના	કરનારના
૧૭	૭	ભાગ	ભોગ
૧૭	૧૧	અસકય	અસકય
૧૭	૧૫	મણવાની	મળવાની
૧૮	૪	હોમ	હોય

રડતો આવે અને હસતો જાય.

તે શું ?

તમે કોઈ પણ રોગમાં સંપડ્યા છો તો તમારે તમારે
ખચવાનો એકજ માર્ગ છે- અને તે કયો ?

અમૃતધારા.

આજ કાલ જેની હબરો શીશીઓ વેચાતી જોઈ
કેટલાક લખાડ વેપારીઓ બનાવટી નામ આપી ગ્રાહકોને
ઠગે છે માટે લાહોરવાળાનીજ બનાવેલી માંગજો. ખરે ખરો
અસલ માલમલવાનું ઠેકાણું.

સીં એનં બ્રધર્સં

તમામ જાતની હવા, સેન્ટ, ચાળુ, ખુશબોદા તેલો,
પ્રોવીજન, ચા, કાફી, કોલનવાટર વીગેરે વેચનાર તેમજ
જગપ્રસિદ્ધ આંતક નીચક ગોળીઓના એજન્ટ.

૬૦ કલુપીડ બજાર—સુરત

હમારો ખીલ મટાડવાનો મલ્લમ ખાસ વાપરો.

પંદર વરસની જુની અને જાણીતી

❧ સાઈકલની દુકાન ❧

ઇંગલીશ તેમજ જરમન મેકરની મજબુત સાઇકલો તથા છુટક તેમજ જથાબંધ સામાન કીફાયતે આપીએ છીએ અને રીપેરીંગ કામ સંતોષ મળે તેમ કાળજીથી કરીએ છીએ.

ઇંગલીશ તેમજ ગુજરાતી બરથડે તેમજ ન્યુ ઇયર કાર્ડો જરમનીથી જથાબંધ આવ્યા છે. અમારી દુકાને એક ચાર પધારવા વિનંતી છે.

દારાશાહ પેસતનજી કેળાવાલા

સાઈકલ મરચંટ.

૬૦ ભાગાતળાવ બેરાંની હોસ્પિટલ સામે.

સુરત.

ૐ

ભક્તિ માર્ગ.

દરેક ધર્મવાળા; બુદ્ધ બુદ્ધ નામે, જુદી જુદી રીતે, પોતાના પેદા કરનાર બુદ્ધની ભક્તિ કરે છેજ, છતાં બુદ્ધ બુદ્ધ ધર્મવાળાઓ એક બીજાપર ધર્મને નામે તિરસ્કાર અને અત્યાચાર કરે તે પાપા અજાનજ છે. જે ધર્મની શીલસુશી વડે એવા તિરસ્કાર અને અત્યાચાર કરવા તે પાપ છે. એમ સમજાય તે શીલસુશીનુ જ્ઞાન જગતમાં સર્વત્ર ફેલાયું જોઈએ અને તે આ વીસમી સદીમાં તામુખી-**Prejudice** વિના વંચાવું જોઈએ કેમકે એવું જ્ઞાનજ સામાન્ય મુલેહ સ્થાપવાનો અસરકારક ઉપાય છે.

હિન્દુ પ્રજાને તેઓના મહાત્મા એટલે પેગામબરોએ **Theology** એટલે બુદ્ધનું સ્વરૂપ અરાબર ધ્યાનમાં હિતરે એવી રીતે એવું તે સ્પષ્ટ બતાવ્યું છે કે પોતે જોને પરમાત્મા કહે છે તે બુદ્ધ સર્વ વ્યાપક, સર્વજ્ઞ અને સર્વશક્તિમાન એવો એકજ છે અને તે સર્વ વ્યાપક હોવાથી બુદ્ધ પ્રાણીમાત્રમાં પણ હાઝર નાઝર મોબુદ છેજ એમ હિન્દુ પ્રજા સારી રીતે માને છે અને તેથીજ બીજી પ્રજાઓ કરતાં હિન્દુઓ ધર્મની બાબતમાં સહનશિલતા વધારે બતાવે છે મુલેહ જાગવી શકે છે અને બીજાઓ બુદ્ધને ગમે તે નામે એ જાણે

અને તેની ગમે તે રીતે અંકિત કરે તેમાં વાંધો લેતા નથી. તેમજ નાહક કોઈપર અત્યાચાર કરવાનું વલણ ધરાવતા નથી.

હિન્દુ જ્ઞાતીઓ સમજાવે છે કે અમુક કોમનો ધર્મ તે આખી કોમ માટે એક સરખો હોય છે ખરો પણ તે કોમના સઘળાજ માણસો તે એક સરખી રીતે પાળતા નથી કેમકે માણસોની બુદ્ધિ એક સરખી હોતી નથી. માણસ માત્રની બુદ્ધિ મુખ્ય ત્રણ પ્રકારની હોય છે. સામટી રીતે લેતાં માણસ જાતની બુદ્ધિ એવા ત્રણ પ્રકારની અસલથી હતી. હાલમાં પણ છે અને ભવિષ્યમાં પણ તેમજ રહે એવી કુદરતની રચના છે.

દાખલા તરીકે ધાર્મિક આગેવાનોની ગમે તેટલી જોહમત છતાં પારસી કોમ એક સરખી રીતે ધર્મ પાળતી જણાતી નથી. કોઈ પતેન ભણવા ભણવવાથી ગુનાહ માફ કરાવવા નીકળે છે. તો કોઈ જાલ મેળવવા અથવા બ્રહ્મા ટાળવા મરઘાં કે ઈંડાના ભોગ આપવા નીકળે છે. કોઈ ફક્ત એક દાદર અહુરમઝદને મદદ માટે પૂરના કારી સમજી તેનીજ યાદ કરે છે તો કોઈ ઈઝદ અમસારપ દોની મદદપરજ મદાર બાંધે છે. કોઈ દુનિયા તથા બહેસ્તના સુખ ભોગ માટેજ કાશેષ કરે છે, તો કોઈ વળી એવા પણ છેજ કે તેવું સુખ બક્ષનાર ખુદ ખુદાનેજ પામવાની કાશેષ કરે છે. બંદગી કરવાના એવા રંગ-લંગનો હિન્દુ જ્ઞાતીઓ એવો ખુલાસો આપે છે કે દરેક કોમના માણસોની બુદ્ધિ તામસી, રાજસી અને સાત્ત્વિક એવા મુખ્ય ત્રણ પ્રકારમાં વહેંચાયેલી રહે છે. અને સર્વ કોઈ પોતપોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે બંદગી યાને બંકિત કરે છે.

સૌથી ઉતરતી બુદ્ધિવાળા માણસો તામસી બુદ્ધિવાળા કહેવાય છે. પોતાની વાસનાની તૃપ્તિ થવામાં એટલે પોતાનું મરણ મુજબ

કામ થવામાં જે કોઈ નડતું હોય તેની હિંસા કરવામાં યાને ઇન્ન કરવામાં ઇશ્વરી શક્તિની મદદ માટે કાંઈેલી લક્ષિત સૌથી નીચ લક્ષિત છે. લોહાપર જળરક્તી વાપરીને પોતાની વાસના તૃપ્ત કરવા માટે યાને પોતાનું ઇચ્છેલું મેળવવા માટે ખુદા અથવા કોઈ ઇશ્વરી શક્તિ પાસેથી બળ મેળવવા કાંઈેલી લક્ષિત બીજી નીચ લક્ષિત છે. અદેખાઈના માર્યા કોઈને તોડી પાડવામાં મદદ મેળવવા ખુદા અથવા કોઈ ઇશ્વરી શક્તિની કાંઈેલી લક્ષિત ત્રીજી નીચ લક્ષિત છે. તામસી બુદ્ધિવાળાની એવી મુખ્ય ત્રણ પ્રકારની લક્ષિત હોય છે. તામસી બુદ્ધિ કરતાં ચઢીયાતી રાજસી બુદ્ધિ ગણાય છે; એવી બુદ્ધિવાળામાં જે વાસના ભોગનું મુખ મેળવવા ખુદા અથવા કોઈ ઇશ્વરી-શક્તિની મદદ માટે લક્ષિત કરે છે તે રાજસી લક્ષિતમાં સૌથી હલકી લક્ષિત ગણાય છે. નામદારી મેળવવા માટે કાંઈેલી લક્ષિત બીજી રાજસી લક્ષિત છે અને લોહાનું ખેંચાણ કરવા લોહાને નમાવવા ચમત્કાર કરવાની કોઈ સિદ્ધિ એટલે શક્તિ મેળવવા માટે ખુદા અથવા કોઈ ઇશ્વરી શક્તિના કાંઈેલી ત્રીજી રાજસી લક્ષિત છે. એવી રીતે રાજસી બુદ્ધિવાળાની મુખ્ય ત્રણ પ્રકારની લક્ષિત છે.

રાજસી બુદ્ધિ કરતાં ચઢીયાતી સાત્ત્વિક બુદ્ધિ હોય છે. એ શુભ બુદ્ધિ વાળાને પાપનો ડર પેદા થાય થાય છે તેથી પાપ કરતાં તે અચકાય છે અને થયેલાં પાપના નાશ માટે ખુદાની લક્ષિત કરે છે તે એક પ્રકારની સાત્ત્વિક લક્ષિત છે. ખુદા લક્ષિતથી રાજ થાય છે, એમ માની ખુદાને સંતોષવા ખાતર લક્ષિત કરે છે તે બીજી સાત્ત્વિક લક્ષિત છે. અને ખુદાની લક્ષિત કરવાની દરજ્જા છે એમ માનીને કાંઈેલી લક્ષિત ત્રીજી તરેહની શુભ સાત્ત્વિક લક્ષિત છે. એવી

રીતે ત્રણ બુધ્ધિવાળાઓની ભક્તિ નવ પ્રકારની થાય છે. એ ત્રણ બુધ્ધિવાળાના મુખ્ય લક્ષણ નીચે પ્રમાણે છે.

તામસી બુધ્ધિ વાળો ખાસ કરી બહુજ સ્વાર્થી અને ધાતકી હોય છે. સ્વાર્થને ખાતર એ ગમે તેવા નીચ કાર્ય કરે છે અને કોઈનું ગમે તેવું અહેસાન હોય તો પણ તે ગણતો નથી રાજસી બુધ્ધિવાળો ખાસ કરી, ક્રોધી, લોભી અને મગરૂર હોય છે પણ અહેસાનથી થોડો ઘણો લજવાય છે, સાત્વિક બુધ્ધિવાળો ખાસ કરી મનસાશી અને વ્યાગી હોય છે થોડું અહેસાન ઘણું કરી સમજે છે, મુણ જુલતો નથી. અને સામું અહેસાન કરવા તત્પર રહે છે, એ પ્રમાણે પીકાન કરવા કુંકમાં લક્ષણ લખીએ છીએ. વળી ધ્યાન મેંચીએ છીએ કે તામસી બુદ્ધિમાં કંઈક રાજસી અને રાજસી બુદ્ધિમાં કંઈક સાત્વિક અંત પણ ભેળાયલા રહે છે. પણ જેમાં તામસી ગુણ વધારે બળવાન હોય તે તામસીજ બુદ્ધિ તરીકે ઓળખાય છે. એમ મનજનું. એ ત્રણ બુધ્ધિવાળાની નવ પ્રકારની ભક્તિ થાય છે. અને દરેક ભક્તિ નવ રીતે થાય છે એટલે નવ પ્રકારની ભક્તિ નવ રીતે ચત્તર ભક્તિ કુલે ૮૧ પ્રકારની ગણાય છે.

હવે નવ રીતે ભક્તિ થાય છે તે કેવી રીતે બને છે તે જોઈએ. કાંઈને સાંભળવામાં રસ પડે છે તેથી કથા કરાવીને યાને વંદીદાદ બણાવીને પોતાની ધાર્મિક લાગણી સંતોષે છે તે શ્રવણરૂપી ભક્તિ કહેવાય છે. કાંઈને ભણવા કે ગાવામાં રસ પડે છે તેથી પોતાના ખુદાની તારીફમાં બણીને કે ગાઈને સંતોષ પામે છે. તે કીર્તનરૂપી ભક્તિ છે. કાંઈને ખુદાનું અથવા કાંઈ ઇશ્વરી શક્તિનું નામ મનમાં યાદ કરતાં રહેવાનું ગમે છે તેવાઓ જે નામ પૂજ્ય

જણાય તે નામની માળા ફેરવતા રહે છે તે સ્મરણરૂપી ભક્તિ છે. પોતાના એકીનવાળી ઇશ્વરી શક્તિની ચરણ સેવા કરવાની ભાવના ઈચ્છા જેઓના મનમાં હોય છે તેવાઓ પીર કે મૂર્તિના પગ આગળ ચુંબન કરે છે યાતો આતશબહેરામના ઝિંબરને કે આવા ઈચ્છતા પાણીને પોતાના કપાળે લગાડીને સંતોષ માને છે તે ચરણ સેવારૂપી ભક્તિ છે.

કોઈને પોતાની પૂજ્ય ઇશ્વરી શક્તિ આગળ કોઈ ધરવામાં પૂજ્ય જણાય છે. તેઓ સુખડ દ્રવ્યકુલ વિગેરે ધરીને સંતોષ માને છે તે અર્ચનરૂપી ભક્તિ છે. કોઈને નમસ્કાર કરવાથી સંતોષ થાય છે. તે વંદનરૂપી ભક્તિ છે. જેઓ પોતાને દાસરૂપ અને ખુદાને ધણીરૂપ માને છે તેઓ ખુદાની હરકોઈ રીતે સેવા કરીને સંતોષ પામે છે તે દાસ્યરૂપી ભક્તિ છે. જેઓના દીલમાં ખુદા या કોઈ ઇશ્વરી શક્તિ માટે મિત્રભાવ હોય છે તેઓ ખુદાને પોતાનો પ્રેમનો વિષય બનાવે છે અને જેમ ગમે તેમ પ્રેમના ઉભરા કાઢીને સંતોષ પામે છે તે સખ્યરૂપી ભક્તિ છે. જેઓને તત્વજ્ઞાન થયું હોય છે તેઓ ખુદાને પોતાનો આત્માજ જાણે છે અને આત્મા પરમાત્માના ઐક્યનું ધ્યાન ધરીને ભક્તિ કરે છે તે આત્મ નિવેદનરૂપી ભક્તિ છે. એવી રીતે સૌ કોઈ પોતપોતાની ખુદીના સંસ્કાર પ્રમાણે મુખ્ય નવ રીતે ખુદાની અથવા કોઈ ઇશ્વરી શક્તિની ભક્તિ કરે છે.

જ્ઞાનીઓ સમજાવે છે કે જુદી જુદી ખુદીને લીધે માણસ જાત ઉપર પ્રમાણે જુદી જુદી મતલબે જુદી જુદી રીતે ભક્તિ કરે છે ખરા પણ તે ખાલેસ પ્રીતિવાળી ન હોયતો સાચી અને કાર્ય સાધક ભક્તિ નથી. ઉપર લખેલી આત્મનિવેદન રૂપી ભક્તિ સીવાચ

ખીજી સધળા ભક્તિમાં થોડા કે વણે દોષ અને અધુરાપણું યાને ખામી હોય છે તેવી તેનું પુરતું ફળ નીપજતું નથી તેમજ ખરા ચમત્કારી લકતો ઉભાઈ જતા નથી. જોયી નિર્મળ અને સાત્ત્વિક શુદ્ધિવાળાનેજ સાચી ભક્તિનું સ્વરૂપ ખરાખર સમજાય છે છતાં જેઓ ખામીવાળા ભક્તિ કરતા હોય તેઓને કશા દબાણ વગર સાચી ભક્તિનું સ્વરૂપ દસ્તુરો તથા ગુરૂઓએ સમજાવતા રહેવું જોઈએ. શુદ્ધિ ખીલતાંજ બૂલખાતા ભાઈઓ પણ હામ આવશેજ આવશે. કુદરતની રચનાજ એવી છે. જ્યાંસુધી શુદ્ધિ પૂરતી ખીલી નથી ત્યાં સુધી જીંદગીની છેવટની નેમ જે મુક્તિ યાને રવાન બોખતી છે તે તરફની કુચ ધીમી હોય છે પણ ખુદા અને ખુદરતને લગતું જ્ઞાન યાને બહુજ્ઞાન થાય છે ત્યારે તે કુચની ઝડપ વધી જાય છે. અને જીંદગીની છેવટની નેમ માટેની ખુદરતની રચના જાણ્યે કે અજાણ્યે આખરે પાર પડેછેજ અને ખુદામાંથી પ્રકટ થયેલી જીંદગી પાછી ખુદામાં મળી જઈને હમેશગીતું સુખ થાય છેજ સધળાની એજ સજત છે.

હિન્દુસ્તાનીઓ ભક્તિનો અર્થ પ્રીતિ કરે છે. અને શીખવે છે કે પ્રીતિ લૌકિક અને અલૌકિક એવી બે તરેહની હોય છે તેમાંની લૌકિક એટલે દુન્યવી પ્રીતિના ત્રણ પ્રકાર છે. પોતાથી નાના એવા બાળકા ઉપરની પ્રીતિ તે સ્નેહ છે. પોતાના બરોબરીઆ એવાં સ્ત્રી તથા મિત્રો ઉપરની પ્રીતિ પ્રેમ કહેવાય છે અને પોતાથી વડીલ એવા માત પિતા કે ગુરૂ ઉપરની પ્રીતિ શ્રદ્ધા કહેવાય છે. એવી રીતે લૌકિક એટલે દુન્યવી પ્રીતિ સ્નેહ, પ્રેમ અને શ્રદ્ધા એવા ત્રણ પ્રકારની છે. દુન્યવી નહિ એવી અલૌકિક (મીનાઈ) પ્રીતિ એકજ પ્રકારની હોય છે કેમકે તે એકજ ખુદાને લગતી હોય છે. એવી

અભાકિક ખુદા ઉપરની ખાલેસ પ્રીતિ તે ખુદાની સર્વોત્તમ સાચી ભક્તિ છે. ખુદાજ પોતાનો વ્હાલો આત્મા છે એવું આત્મજ્ઞાન થયા વિના સાચી ભક્તિ યાને ખાલેસ પ્રીતિ કરવામાં મુખ્ય ત્રણ દોષ આવે છે. ખુદા પોતાના આત્માથી જુદો એક બળવાન શક્તિ છે એવું માનનારા ખુદાની ભક્તિ કરે છે તે કાંઈ ખાલેસ પ્રીતિ નથી કેમકે પોતાના કુટુંબ ઉપરની પ્રીતિને ખાતર કુટુંબના પોષણને ખાતર જેઓ રાજની સેવા ભક્તિ કરે છે તેઓને રાજ કરતાં પોતાનું કુટુંબ અધિક પ્રીય હોય છે. તેમ પોતાના કુટુંબને ખાતર બળવાન શક્તિરૂપ ખુદાનો મદદ મેળવવા ભક્તિ કરનારને ખુદા કરતાં પોતાનું કુટુંબ વધારે વ્હાલું હોય છે અને તેની ભક્તિ કાંઈ ખાલેસ પ્રીતિ હોતી નથી એમ સમજતી જ્ઞાનીઓ કહે છે કે ભક્તિ કરવા માટે કાંઈ સ્વાર્થ હોવો નહિ જોઈએ કેમકે ખાલેસ પ્રીતિમાં તે એક દોષ ગણાય છે. જગત વહેવારમાં કાંઈ નબળો માણસ કાંઈ કારણસર કાંઈ બળવાન માણસની ખુશામદ કરે અને તે સ્વાર્થ તે બળવાન માણસને જણાઈ આવે તો તે ખુશામદની ઝાઝી કદર થતી નથી તો સર્વ જ્ઞાની ખુદા તેવી ભક્તિની કદર કેમજ કરે ?

ખુદા બક્ષેસ કરનારો છે તે ખાતર ખુદાને પ્રિય ગણી જેઓ ભક્તિ કરે છે તેઓની ઈચ્છા પ્રમાણે વખતસર તેઓનું કલ્યાણ ન થાય તો ખુદા આમળના જેવોજ એક સરખો પ્રિય જણાય નહિ એ પણ એક દોષજ છે. જગત વહેવારમાં કાંઈ મોટા માણસની કાંઈ પ્રથમ ખુશામદ કરતો રહે પણ તે મોટા માણસ વહેલી મહેરબાની નહિ કરે તો પાછળથી જે કાંઈ ખુશામદ કરવામાં ઠંડો પડી જાય

તેના પર તે મોટું માણસ મહેરબાની કરતું નથી તેમ ખુદા પણ મહેરબાની નહિજ કરે.

જેઓ પોતાનો આત્મા અને ખુદા જુદો છે એમ માનીને પોતાના આત્માના કલ્યાણ માટે ખુદાની ભક્તિ કરે છે તે ભક્તિ પણ ખાલેસ પ્રીતિવાળી હોતી નથી કેમકે જે આત્માના કલ્યાણની ગરજ નહોત્ય તો ખુદાની ભક્તિની શી ગરજ ? એવી હાલતમાં ખુદા કરતાં પોતાના આત્મા ઉપરજ વધારે પ્રીતિ જણાઈ આવે છે તે પણ એક દોષજ છે. જગત વહેવારમાં જે દોષ પોતાના બક્ષા ખાતર ખીળતું બહુ કરે છે તેવા ગરજવંત બહુ કરનારને શાખાશી મળતી નથી. તેમ તેવી ભક્તિ માટે ખુદા પણ શાખાશી આપે નહિ એ ખુદ્દલું છે. જ્ઞાનીઓ એવી તરેહની ભક્તિ કરવામાં ત્રણ દોષો આવે છે તે સમજાવે છે અને કહે છે કે જેમ સઘળા માણસને ખાલેસ પ્રીતિજ સૌથી વધારે પસંદ પડે છે તેમ ખુદા પણ ખાલેસ પ્રીતિથીજ પ્રસન્ન થાય છે.

ખુદા દયાળુ છે, કૃપાળુ છે એ દલીલ ખરી છે. તેની કૃપાવિના એક પણ પણ કોઈથી ટકી શકાય તેમ નથી. પણ જ્ઞાનીઓ કહે છે કે માણસ માંગે તે આપી દેય એવો ખુદા ભોળો કૃપાળુ નથી. એમ આપી દેતો હોય તો એવી મતલબી દોષવાળી ભક્તિ કરનારને કાંઈ દુઃખ હોયજ નહિ સઘળા વાસના ભોગના આનંદમાં ચકચુરજ હોય પણ તેમ બનતું નથી. કર્મના પ્રમાણમાં સુખ ભોગના પદાર્થો મળ્યા કરે એવો બદોબસ્ત ખુદાએ પોતાની ખુદરતમાં રાખ્યો છે. ભક્તિ કરવાથી તેવા પદાર્થો વધારે પ્રમાણમાં ખુદા પહોંચાડે તેમાં કાંઈ ખુદાની ખરી કૃપા નથી. દરેક જીવને આત્મજ્ઞાન થાય થાને દરેક જીવ

પોતાના આત્માને ઓળખે અને તે જ્ઞાનવડે મુક્તિ એટલે રવાનભો-
ખતી મેળવી ખુદમાં મળી જમને હમેશગીનું સુખ પામે એવી
ખુદાએ પોતાની ખુદરતમાં રચના (Plan) રાખી છે તે રચનાની
નેમ પાર પડે તેવેજ રસ્તે ખુદા કૃપા દેખાડે છે. જ્ઞાનીઓ કહે છે કે
તેજ ખરી કૃપા છે.

બાળક પોતાનું ભણું રમતમાંજ સમાયલું સમજે છે અને જ્ઞાન
લેવામાં આજસ કરે છે. શિક્ષક રમતનો મોહ આંકોશમાં રખાવી
જ્ઞાન મળે એવી રીતે બાળકને કેળવે છે. સમજી લોકો શિક્ષકની તે
કેળવણીને દયા અને કૃપાજ માને છે. કાચી બુદ્ધિના માણસો સુખ
ભોગના પદાર્થો મેળવવામાં પોતાનું ભણું સમાયલું માને છે તે અજ્ઞાન
છે કેમકે તેથી હમેશગીનું સુખ દૂરનું દૂરજ રહે છે. સુખભોગના
પદાર્થોમાંનો મોહ આંકોશમાં રાખવાનું જ્ઞાન થાય અને પોતાની
ભક્તિ કરનાર તે જ્ઞાનવડે તેવા મિથ્યા પદાર્થોનો મોહ છોડી ખુદામાં
એકરૂપ થઈ હમેશગીનું સુખ વહેલું પામે એવી કેળવણી ખુદા આપી
રહ્યો છે તેજ ખુદાની ખરી કૃપા છે.

કેળવણી કંઈ ભેટ કરવાનો સોદો નથી પણ જાતે તરફી ઉઠા-
વીનેજ તે હાસલ કરી શકાય છે તેથી ખુદા પોતાની ભક્તિ કરતારના
સંસારમાં સુખદુઃખની યોજના એવી રીતે રચે છે કે હમેશગીનું સુખ
વહેલું પામે એવું જ્ઞાન તે ભક્તિ કરનારને થાય. ખુદાની કૃપા કર-
વાની રીત એવી છે.

હમેશગીનું સુખ પામવાની જાંદગીની છેવટની નેમ પાર પાડવા
માટે ખુદાની એવી કૃપાની જરૂર છે. તે કૃપા મેળવવા ખુદાને પ્રસન્ન
કરવાની જરૂર છે. ખુદાને પ્રસન્ન કરવા સાચી ભક્તિ કરવાની જરૂર

છે. સાચી ભક્તિ થવા માટે ખાલેસ પ્રીતિની જરૂર છે. ખાલેસ પ્રીતિ ઉત્પન્ન થવા માટે ખુદા અને પોતાનો આત્મા એકજ છે એવું જ્ઞાન થવાની જરૂર છે. એવું આત્મજ્ઞાન થવા માટે વેદાન્ત જાણવાની જરૂર છે. વેદાન્ત જાણવા માટે અંતઃકરણ પાક પવિત્ર થવાની જરૂર છે. અને અંતઃકરણ પવિત્ર થવા માટે મનસા, વાચા અને કર્મ યાને મનશની ગવશની અને કુનશની પાક પવિત્ર થવાની જરૂર છે. એજ ભક્તિ માર્ગ છે. ઉપર જણાવી ગયા તેમ સાચી ભક્તિ તે ખાલેસ પ્રીતિ છે. અમુક કારણને લીધે ભક્તિ કરવાથી અથવા માગ્યા પ્રમાણે ખુદા નહિ ગણે તો ભક્તિમાં મંદ થઈ જવાથી અથવા પોતાના આત્મા ઉપર અને ખુદા ઉપર પ્રીતિ વહેંચી નાંખી ભક્તિ કરવાથી ખાલેસ પ્રીતિમાં દોષ આવે છે. ભક્તિ ખામીવાળી થાય છે. અને ભક્તિનું જોઈતું ફળ નોપજતું નથી.

એવી રીતે ભક્તિ અસરકારક થવામાં આવતા દોષો ખતાવીને હિંદી ગુરૂઓ સમજાવે છે કે ખુદામાંથી જીંદગી પ્રગટ થાય છે તે અંતે ખુદામાં પાછી મળી જાય એવી જીંદગીની છેવટની નેમ=ગુઠા છે. તે નેમ પાર પાડવા દોષ વિનાની અસરકારક ભક્તિ થવાની જરૂર છે અને અસરકારક ભક્તિ થવા માટે ભક્તિના સાધનરૂપ મન અને ભાષા વિષેનું જ્ઞાન થવાની જરૂર છે. સધળા જ્ઞાન અને ખજાનું મુળ ખુદા છે. અને સર્વવ્યાપક હોવાથી ખુદા સધળા શરીરોના અંતઃકરણમાં પણ આત્મારૂપે હાઝર નાઝર છેજ પારસી લોકોનો જરથોસ્તી ધર્મ પણ ખુદાને અવિતન્યો એટલે સર્વવ્યાપક કહે છે. તેથી અંતઃકરણમાં પણ ખુદા વ્યાપી રહેલો માનવો જોઈએ.

અંતઃકરણમાં વ્યાપી રહેલા એ ખુદાજ તત્વને હિંદી ગુરૂઓ આત્મા કહે છે. એ આત્માને પામવું તે ખુદાને પામવા બરાબર છે

તેથી આત્મજ્ઞાનનેજ પ્રાપ્તિજ્ઞાન પણ કહે છે. અંતઃકરણ ચક્રીજ સધળા જીવોને જ્ઞાન શક્તિ છે. જીવને ખુદાનું જ્ઞાન થવાનું એટલે ખુદાને પામવાનું સ્થાન અંતઃકરણજ છે. મન અંતઃકરણનીજ એક શક્તિ છે. અંતઃકરણમાં મનને સ્થિર કરવાથીજ જીવ ખુદાને પામે છે. મનજ જીવને ખુદાની નજદીક પહોંચાડે છે. અને મનજ જીવને ખુદાથી દુર ભોગ પદાર્થોમાં વસડી જાય છે. ગાથામાં પેગમ્બર સાહેબ જરથોસ્ત ઇચ્છે છે તે બરહુક છે કે વોહુમન એટલે પવિત્ર મન મારફતે ઓ દાદાર હોરમઝદ હું તમને પહોંચું.

મનજ વિચાર છે તથા મનજ ભાષા પણ છે. તત્ત્વજ્ઞાન પ્રમાણે મન અંતઃકરણમાં શક્તિ જીવને વિચાર રૂપે પ્રગટ થાય છે. અને સ્પૂજ જીવને ભાષારૂપે પ્રગટ થાય છે. ફરક માત્ર જીવનનો છે. મંત્રનો અર્થ વિચાર થાય છે. ભક્તિનો એક મંત્ર તે ખુદા અને ખુદરતના ગ્રંથમાં આવવાનો એક વિચાર છે. તેવા વિચાર માટે એક અથવા અનેક શબ્દોની રચના તે ભાષા છે. મનને એકરૂપ ચાલુ રાખવા માટે એકજ વિચારની જરૂર છે. યોગ નહિ બાલુનારા માધારણ મનુષ્યો માટે એક વિચારનું મન રાખવા તે વિચારની ભાષાનો વાણીદ્વારા જપ કરવાની એટલે બાલુવાની જરૂર છે. ખુદાને યાદ કરવા માટે ખુદાનું નામ અને ખુદાની સ્તુતિ કરવા માટે સ્તુતિની ભાષા મનને એકરૂપ, એક વિચારનું રાખવા માટે સમજાતીજ ભાષા હોવાની જરૂર છે. સધળી સમજાતી ભાષામાં માતૃ ભાષા સર્વોત્તમ છે. નહિ સમજાતી ભાષામાં ભક્તિ કરવા કહેવું અને તેજ વેળા એક ચિત્ત રાખવા કહેવું તે ખીલકુલ બનવાજોગજ નથી.

ખુદાની યાદ અથવા સ્તુતિના વિચારમાં મન એકરૂપ રહે છે ત્યારે સ્થિર થાય છે. અને તત્વજ્ઞાન પ્રમાણે જીવ અંતઃકરણમાં વ્યાપી રહેલા આત્મારૂપ ખુદાને સ્થિર મનવડે પામે છે. ભક્તો એવા મંત્ર જપીને મનવડે ખુદાઈ તત્વ આત્માને પામે છે. તેથી આત્મ બળ પણ પામે છે. અને એવી હાલતમાં ચમત્કાર નીપજે છે. યોગીઓ યોગ સાધીને મનવડે ખુદાઈ તત્વ આત્માને પામે છે. અને તેથી હાલતમાં ચમત્કાર નીપજે છે. એમ સમજાવી હિંદી ગુરૂઓ કહે છે કે સમજાતી ભાષાનો મંત્ર ન હોય તો વિચાર ઉત્પન્ન થઈ શકે નહિ. વિચાર ઉત્પન્ન થઈ શકે નહિ તો મન એકરૂપ સ્થિર રહી શકે નહિ. મન એકરૂપ રહી શકે નહિ તો આત્માને પામી શકે નહિ. આત્માને પામી શકે નહિ તો આત્મયોગ પામી શકે નહિ. આત્મ-બળ પામી શકે નહિ તો કદી પણ અસર નીપજી શકે નહિ. અસર નીપજી શકે નહિ તે ભક્તિ અસરકારક હોઈ શકે નહિ. અને અસર-કારક ભક્તિવિના ચમત્કાર થઈ શકે નહિ.

મંત્ર તે વિચાર છે અને વિચાર તે ભાષા છે એ ખરું પણ નહિ સમજાતી ભાષા તે કાંઈ વિચાર નથી અને વિચાર નથી તેથી તે કાંઈ ભાષા નથી પણ સ્ત્રીમ પાવર વિનાના એનજીન જેવી તે તો નિર્જીવ વાણી માત્ર છે. એવી વાણીના અવાજજ અસરકારક હોતે તો કોનોગ્રાફના અવાજથી ચમત્કાર નિપજતે પણ તેમ બનતું નથી. કેમકે અસર નિપજાવવા મનનો જરૂર પડે છે અને મનને એકરૂપ સ્થિર રાખવા સમજાતી ભાષાની જરૂર પડે છે. સઘળા ચમત્કારી ભક્તો થઈ ગયા છે તેઓ ખુદા પોતાના વહાલા આત્મારૂપે અંતઃકરણને પ્રકાશી રહ્યો છે એમ આત્મજ્ઞાનવડે જાણીને ખુદાનું

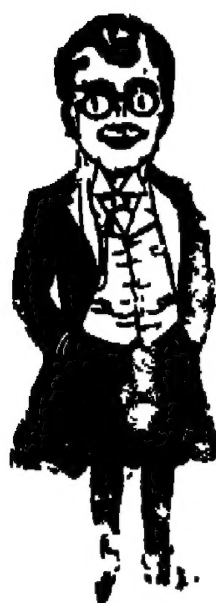
નામ સ્મરણ કરતા રહેતા અને એક ખુદાનીજ યાદમાં મન એકરૂપ કરી અંતઃકરણમાં રિધર કરી રાખતા એવી સર્વોત્તમ અસરકારક ભક્તિતુ સ્વરૂપ અત્રે દર્શાવ્યું છે.

એવી ભક્તિ કરવી રમત નથી. ભોગ પદાર્થો ઉપરથી મન હિંચાવી લીધા વિના ખુદાને પામવાના મંત્ર ઉપર મન નોંધાવે તેવું ઓંટી રહેતું નથી. અંતઃકરણના ભિત્તરને પ્રકાશતા ખુદાને અને બહાર લલચાવતા ભોગ પદાર્થોને મન એકી વેળા સામસામી દિશાએ પહોંચી વળતુ નથી તેથીજ સંવ્રણા મશહૂર ભક્તો ત્યાગી સાધુ જેવી સાદી છદ્મગી ગુખરતા જણાયા છે. તેઓના જેવી સર્વોત્તમ ભક્તિ કરવી સહેલી નથી તેમ નેમ તે અસક્ય પણ નથીજ. મનુષ્ય ધારે તે કરી શકે છે. વળી યાદ રાખવું કે સાચી ભક્તિની મુશ્કેલી નોંધને થોડી ઘણી ખામી વાળા ભક્તિ કરતા હો તે છોડી દેવાની નથી તેનું માંગો તેવુ નહિ તોપણ થોડુંક પણ ફળ મળે છેજ. આ લેખનો હેતુ એ છે જે જેઓ ખામી-વાળા ભક્તિ કરીને અસરકારક ભક્તિ નોંદણું ફળ મલવાની આશા રાખે છે તેઓ તે આશા ફળીભૂત ન થાય તો નિરાશ કે નાસ્તિક નહિ થાય પણ આ લેખ ધ્યાનમાં ઊતારી નિર્મળ અસરકારક ભક્તિ કરવાની કાશેશ કરે.

ખુદાએ પ્રગટ કરેલા અગ્નિ, પાણી જેવાં અવશ્યના તત્ત્વોની તથા સૂર્યાદિ જેવી મહાન શક્તિઓની ભલે સ્તુતિ ગાઓ પણ તમારું મન તો તમારા અંતઃકરણને ભિત્તરમાં પ્રકાશતા ખુદામાંજ લગાડી રહો. ખાલેસ પ્રીતિથી એક ખુદાનીજ હરદમ યાદ કરો. એવીજ ભક્તિ સાચી ભક્તિ છે. સાચી ભક્તિથીજ ખુદા પ્રસન્ન થાય છે અને ખુદાપ્રસન્ન થાય તો ખુદા દુઃખ પણ કરશેજ અને તમારા સંવ્રણા સુખ દુઃખ સંભાળી લેશેજ.

છેવટે ખ્યાન ખેંચીએ છીએ કે અંગત સુખ ભોગના પદાર્થો મેળવવા માટેની પ્રાર્થના ફળતી નથી એમકે પણ કોઈને માટે ભલુ ઇચ્છનારી પ્રાર્થના ફળે છેજ કેમકે તે આશીર્વાદ યાને દુવા છે. માટે તમારે ફળ મેળવવું હોય તો જાત પરજાત પશુ પક્ષી વિગેરે જીવ માત્ર પર દયા, ઉપકાર અને પ્રેમ કરશો તો તેઓ આશીર્વાદ દેશે તે તમને ફળશેજ ફળશે.

પ્રિય વાંચનાર ચામડીએ લાલ હો કે પીળા. કાળા હો કે ગોરા વિચારી જુઓ કે પ્રાણીમાત્રમાં એકજ ખુદા વસે છે માટે સઘળા ભેદ ભાવ ભૂલી જાઓ, હિન્દુ વેદાન્તનો આશાનો સંદેશો વધાવી લો કે ઉચ્ચ હો કે નીચ હો સઘળા જીવો મોડે કે વહેજ મુક્તિ મેળવી હમેરાના સુખી યશાજ માટે કર્માનુસાર જે ધર્મમાં જન્મ થયો હોય તે ધર્મ તત્વજ્ઞાન અનુસાર બરાબર પાળો તેમજ બીજાઓને તેઓના ધર્મ પાળવા દો. જેમ પોતે જીવે છે તેમ બીજાઓને જીવવાદો. જે દુખી હો તો તે હાલત તમારાજ કર્મનું ફળ છે અને ભવિષ્યની સુજત પણ તમારાજ હાથમાં છે એમ જાણી સખર રાખો, જગતમાં ઉચ્ચ કે નીચ જે ભાગ ભજવવાનો કર્માનુસાર મળ્યો હોય તે ભાગ ખુશ મીઠજથી બરાબર ભજો, જે ફળમાં આવ્યા હો તેની ફરજ અંદા કરો હજારો વર્ષ પર પેગામબર જરથોસ્ત કહી ગયા છે કે “સુખ તેને છે જેનેથી સુખ બીજાને છે” તેમ સુખ જોઈતું હોય તો સઘળાને સુખ પહોંચાડો અને ખાલેસ પ્રીતિથી ખુદાપાકની હરદમ ભક્તિ કરો. સઘળા મહાન ભક્તો એવીજ રીતની સાચી ભક્તિ કરી સંસાર તરી ગયાની તવારીખ મોબુદ છે તેમ પ્રિય વાંચનાર તમે પણ તરી જશોજ. શાંતિ, શાંતિ, શાંતિ.

પ્રખ્યાતીમાં આવવાનું
કારણ શું ?

એજ કે અમારે ત્યાં ચોખ્ખા પેઠલ
અને અમેરીકન ફ્રેમોના ચરમા
તૈયાર કરી આપીએ છીએ
જેને સાડ પાસ ડાકટરો
ભલામણ કરે છે.

ટી. પી. ચરમાવાળા

ઠે. ભાગાતળાવ રોડ-સુરત

તમારા સ્નેહીઓ માટે ઉત્તમ વારસો તે

તમારી સુંદર છબી

છબીને લગતું કોઈપણ કામ સુંદર અને ખેંચાણ
કારક કરાવવું હોયતો બીજે જતાં પહેલાં
અમારી મુલાકાત લેશો તો જરૂર
સંતોષ થશે.

ચાંપાનેરીઆ ફોટોગ્રાફર

ભાગાતળાવ રોડ-સુરત.

-મગજના ઠંડક માટે તથા મગજના સર્વ ગુણ સંપાદક-

❀ વનસ્પતીનું તેલ ❀

—સ્પેશીયલ ગુણો—

મગજને ઠંડક આપનાર, સફેદ થતા વાળને અટકાવનાર
વાળની વૃદ્ધી કરનાર, ઉતરતા વાળને અટકાવનાર,

૧૨ ઓંસની બાટલી કીં. ૧-૪-૦

ચાર ઓંસની બાટલી કીં. ૦-૧૨-૦

❀ સેન્ટ તથ અતરો જેવી ખુશબો આપનાર ❀

— ખુશબોને મટે મગરૂરી ધરાવનાર —

ખુશબોનો રાજા **ઓટો સ્વર્ણ** ખુશબોનો ખજાનો

ખુશબો મટે ઉંચામાં ઉંચા સેન્ટો તથા અતરોની

હરીફાઈ ધરાવનાર

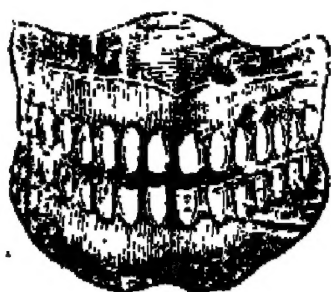
મોટી બાટલી ૧ ના રૂ. ૧-૮-૦ નાની બાટલી ૦-૮-૦

સોલ એજન્ટ- શા. પરભુદાસ પાનાચંદ

❀ અંરાનપુરી ભાગીજી-સુરત. ❀

ધુપેલની પડી વેચનાર.

સસ્તુ દાંતનું દવાખાનું

ઈલાંડ તેમજ અમેરીકાની છેલ્લામાં છેલ્લી સાયન્ટીફીક રીઠી પ્રમાણે અમે દાંતનું સર્વે પ્રકારનું કામ કરીએ છીએ દાંતના ચોકઠાં બંધ બેસતા ફીટ કરીએ છીએ જેથી ખોરાક ચાવવામાં કશી અડચણ પડતી નથી. સોનાના કાઉન્ટ્રીજ તથા પલેટ વગરના દાંત પણ સંતોષ મળે તેવા બનાવી આપીએ છીએ.

દાંતના ડાક્ટર

સૌર બજ બમસજ મેવાવાળા

બૈરાંની હોસ્પિટાલ સામે

ભાગાતળાવ—સુરત

